

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 347.73:336
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v6.2023.16>

М. В. Возний
orcid.org/0009-0000-0044-8428
аспірант кафедри приватного та публічного права
Київського національного університету технологій та дизайну

ОБОВ'ЯЗОК ІЗ СПЛАТИ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРУВАННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ: ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Вступ. Вагома роль у системі публічної фінансової діяльності держави належить адмініструванню митних платежів. Митні платежі є значущим джерелом формування публічних фінансів. Одним із найбільш важливих аспектів ефективного адміністрування митних платежів є питання удосконалення правового регулювання митних відносин, пов'язаних із виконанням обов'язку із сплати митних платежів. Обов'язок із сплати митних платежів є невід'ємною складовою адміністрування митних платежів, оскільки саме наявність такого обов'язку породжує необхідність у адмініструванні платежів, що справляються у процесі переміщення товарів через митний кордон України.

Питанням адміністрування митних платежів та податкового обов'язку присвячені праці таких вчених, як А.О. Беспалова, О.О. Добрянська, Л.О. Копцева, М.П. Кучерявенко, Ю.В. Оніщик, Н.Ю. Пришва, Т.О. Проценко, А.В. Саленков, О.О. Семчик та ін. Однак проблема особливостей правового регулювання обов'язку із сплати митних платежів як об'єкта адміністрування митних платежів залишились поза увагою науковців, що й зумовлює актуальність її детального дослідження.

Постановка завдання. Метою статті є встановлення особливостей правового регулювання обов'язку із сплати митних платежів як об'єкта адміністрування митних платежів.

Результати дослідження. Обов'язок із сплати митних платежів доцільно розглядати як вид правового обов'язку. У теорії права юридичний обов'язок визначається як правовий припис, що формується державою як необхідна для забезпечення правопорядку модель поведінки особи, встановлюється з метою підтримання належного функціонування суспільства як колективного цілого й забезпечення інтересів усіх його членів і виконується на основі сприйняття відповідної поведінки як справедливої та соціально доцільної [1, с. 46]. З'ясовуючи сутність та особливості

обов'язку із сплати митних платежів слід враховувати, що інститут митних платежів об'єднує в собі норми як податкового, так і митного законодавства [2, с. 24]. У зв'язку з цим та враховуючи те, що митні платежі – це податки [3], обов'язок із сплати митних платежів необхідно розглядати як податковий обов'язок, але з урахуванням вимог як податкового, так і митного законодавства.

У літературі найбільш поширеним є твердження, що податковий обов'язок набуває свого прояву у двох аспектах: широкому та вузькому. У широкому розумінні – це юридичний обов'язок, який включає комплекс дій: обчислити, задекларувати та/або сплатити податок та збір. У вузькому розумінні податковий обов'язок є частиною податкових обов'язків платників податків та полягає суто у сплаті податків та зборів [4, с. 145]. Податковий обов'язок характеризується як безумовний конституційно-правовий обов'язок особи перед державою з обчислення, сплати податку чи збору та декларування, який виникає на підставі законодавчо встановлених юридичних фактів, підлягає добровільному виконанню у встановлений законом строк та гарантується можливістю застосування державного примусу [4, с. 147].

Відповідно до ст. 36 Податкового кодексу України (далі – ПК України) податковим обов'язком визнається обов'язок платника податку обчислити, задекларувати та/або сплатити суму податку та збору в порядку і строки, визначені цим Кодексом, законами з питань митної справи. Податковий обов'язок виникає у платника за кожним податком та збором. Податковий обов'язок є безумовним і першочерговим стосовно інших неподаткових обов'язків платника податків, крім випадків, передбачених законом. Виконання податкового обов'язку може здійснюватися платником податків самостійно або за допомогою свого представника чи податкового агента. Відповідальність за невиконання

або неналежне виконання податкового обов'язку несе платник податків, крім випадків, визначених цим Кодексом або законами з питань митної справи [3].

М.П. Кучерявенко відмічає, що податковим обов'язком виступає безпосередній і першочерговий обов'язок платника податку щодо сплати податку або збору при наявності певних обставин. Цими обставинами виступають такі чинники. По-перше, можливість віднесення конкретного суб'єкта до платника податку, визнаного таким відповідно до чинного законодавства. По-друге, наявність у платника податку об'єкта оподаткування або здійснення ним діяльності, пов'язаної зі сплатою податку або збору. По-третє, нормативно-правового регулювання всіх елементів податкового механізму [5, с. 254].

Згідно ст. 289 Митного кодексу України (далі – МК України) обов'язок із сплати митних платежів виникає: 1) у разі ввезення товарів на митну територію України – з моменту фактичного ввезення цих товарів на митну територію України; 2) при незаконному переміщенні товарів, що перебувають на території вільної митної зони або на митному складі, – з моменту такого переміщення товарів; 3) у разі вивезення товарів з митної території України: а) при оформленні товарів відповідно до митного режиму експорту – з моменту прийняття митним органом митної декларації; б) при вивезенні товарів за межі митної території України без оформлення митної декларації та при незаконному вивезенні товарів за межі митної території України – з моменту фактичного вивезення товарів за межі митної території України; в) при невиконанні умов, установлених щодо товарів, які вивозилися за межі митної території України із звільненням від оподаткування вивізним митом, – з моменту, коли ці товари прибули до іншого місця призначення, ніж те, у зв'язку з яким надавалося таке звільнення; 4) після завершення митного оформлення товарів та їх випуску, якщо внаслідок перевірки митної декларації чи за результатами документальної перевірки митний орган самостійно визначає платнику податків додаткові податкові зобов'язання; 5) в інших випадках, встановлених ПК України [6].

Виконання податкового обов'язку із сплати митних платежів може бути як добросовісним, так і примусовим. Добросовісне виконання обов'язку із сплати митних платежів передбачає, що платник, без застосування до нього заходів примусу з боку митних органів, самостійно обчислює, декларує та сплачує суму відповідного митного платежу. При цьому, слід зазначити, що обов'язок із сплати митних платежів вважається виконаним належним чином, якщо сума митного платежу сплачена в повному обсязі у вста-

новлений митним або податковим законодавством строк. Примусове виконання обов'язку із сплати митних платежів полягає у застосуванні митними органами заходів державного примусу у сфері митної справи.

Одним із чинників належного виконання обов'язку із сплати митних платежів є забезпечувальні заходи його виконання. Спосіб забезпечення сплати митних платежів обирається особою, на яку покладається обов'язок із сплати митних платежів. Згідно ст. 308 МК України способами забезпечення сплати митних платежів є: 1) грошова застава; 2) індивідуальна гарантія; 3) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення «загальна гарантія»; 4) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення «загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 50 відсотків»; 5) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення «загальна гарантія із зменшенням розміру забезпечення базової суми на 70 відсотків»; 6) забезпечення сплати митних платежів на умовах спрощення «звільнення від гарантії»; 7) забезпечення сплати митних платежів на умовах Митної конвенції про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП (Конвенції МДП) 1975 року; 8) забезпечення сплати митних платежів на умовах Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 рік) із застосуванням книжки (карнета) А.Т.А. або книжки (карнета) СРД [6].

Митні платежі нараховуються декларантом або іншими особами, на яких покладено обов'язок із сплати митних платежів, самостійно, крім випадків, якщо обов'язок щодо нарахування митних платежів відповідно до МК України, ПК України та інших законів України покладається на контролюючі органи. Суми митних платежів, нараховані контролюючим, підлягають сплаті до державного бюджету платником податків безпосередньо на єдиний казначейський рахунок. У разі виявлення факту помилкової та/або надмірної сплати митних платежів повернення помилково та/або надміру сплачених сум митних платежів здійснюється відповідно до Бюджетного та Податкового кодексів України. Умови повернення та не повернення сум відповідних митних платежів визначені у ст. 301 МК України [6].

У ст. 291 МК України встановлено, що обов'язок із сплати митних платежів вважається виконаним (митні платежі вважаються сплаченими): 1) у разі здійснення особою, відповідальною за сплату митних платежів, розпорядження про використання коштів авансових платежів: а) при здійсненні митного оформлення товарів – з моменту закінчення митного оформлення; б) якщо сплата не пов'язана із здійсненням митного оформлення товарів, – з моменту списання

коштів з авансового рахунку при перерахуванні їх до державного бюджету; 2) у разі сплати коштів безпосередньо до державного бюджету у випадках, визначених законодавством України, – з моменту: а) списання коштів з рахунку платника податків у банку; б) внесення готівкових коштів у касу банку; 3) з моменту сплати гарантом, гарантійним об'єднанням або іншою організацією відповідно до наданого забезпечення сплати митних платежів коштів до державного бюджету в рахунок сплати митних платежів; 4) з моменту списання коштів, що перебували у грошовій заставі, з відповідного рахунку митниці при перерахуванні цих коштів до державного бюджету в рахунок сплати митних платежів; 5) з моменту настання інших обставин, визначених ПК України [6].

Узагальнюючи наукові підходи до ознак податкового обов'язку [7, с. 9; 8, с. 14; 9, с. 35–39] та податкове та митне законодавство виокремимо ознаки обов'язку із сплати митних платежів, до яких доцільно віднести такі: 1) обов'язок із сплати митних платежів характеризується сукупністю активних дій як зобов'язаних, так і владних суб'єктів, які забезпечують надходження коштів від митних платежів і дій, що забезпечують сплату митних платежів; 2) виникнення обов'язку із сплати митних платежів характеризується виключно імперативними підставами; 3) обов'язок із сплати митних платежів спрямований на забезпечення коштами державу для виконання покладених на неї функцій; 4) односторонність обов'язку із сплати митних платежів виявляється при регулюванні правового статусу суб'єктів митних відносин; 5) безумовний та безвідмовний; 6) є конституційним й базується на конституційній нормі-принципі; 7) є особливим публічно-правовим обов'язком; 8) закріплений в нормах митного та податкового законодавства мірою належної поведінки зобов'язаних суб'єктів митних правовідносин; 9) суспільно-необхідний.

Висновки. Обов'язок із сплати митних платежів – це конституційно-правовий обов'язок особи перед державою з обчислення, сплати та декларування суми митних платежів, який виникає на підставі законодавчо встановлених юридичних фактів, підлягає добровільному виконанню у встановлений податковим та митним законодавством строк та гарантується можливістю застосування заходів державного примусу. Обов'язок із сплати митних платежів виникає при наявності таких обставин: 1) можливість віднесення особи до осіб, на яких покладається обов'язок із сплати митних платежів; 2) наявність у особи об'єкта оподаткування; 3) здійснення особою діяльності, пов'язаної з переміщенням товарів через митний кордон України; 4) законодавче регулювання

всіх елементів правового механізму митних платежів. Виконання обов'язку із сплати митних платежів – це система суспільних відносин між особами, на яких покладається обов'язок із сплати митних платежів, та митними органами щодо обчислення, декларування та сплати митних платежів.

Література

1. Попович Т.П. Юридичний обов'язок як правова цінність. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 2. С. 43–47.
2. Оніщик Ю.В. Правова конструкція «митні платежі»: проблеми сучасної інтерпретації. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2016. № 3–4. С. 23–28.
3. Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення 29.01.2024).
4. Беспалова А.О. Правове регулювання адміністрування податків і зборів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2015. 233 с.
5. Кучерявенко М.П. Податкове право України: академічний курс: підручник. К.: Правова єдність, 2008. 701 с.
6. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 року № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення 29.01.2024).
7. Кухар О.В. Співвідношення принципів консолідації та індивідуалізації при виконанні податкового обов'язку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Х., 2006. 20 с.
8. Дуравкін П.В. Забезпечення виконання податкового обов'язку: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2010. 20 с.
9. Виноградов В.А. Правовий статус фізичних осіб – платників податків: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2017. 190 с.

Анотація

Возний М. В. Обов'язок із сплати митних платежів як об'єкт адміністрування митних платежів: особливості правового регулювання. – Стаття.

Стаття присвячена особливостям правового регулювання обов'язку із сплати митних платежів як об'єкта адміністрування митних платежів. Зазначено, що обов'язок із сплати митних платежів є видом правового обов'язку, а враховуючи регламентацію інституту митних платежів нормами податкового та митного законодавства цей обов'язок необхідно розглядати як податковий обов'язок з урахуванням вимог як податкового, так і митного законодавства.

Обов'язок із сплати митних платежів визначено як конституційно-правовий обов'язок особи перед державою з обчислення, сплати та декларування суми митних платежів, який виникає на підставі законодавчо встановлених юридичних фактів, підлягає добровільному виконанню у встановлений податковим та митним законодавством строк та гарантується можливістю застосування заходів державного примусу. Наголошено, що обов'язок із сплати митних платежів є безпосереднім і першочерговим обов'язком платника податку щодо сплати митних платежів при наявності певних обставин. Наведено обставини при наявності яких виникає обов'язок із сплати митних платежів,

а саме: можливість віднесення особи до осіб, на яких покладається обов'язок із сплати митних платежів; наявність у особи об'єкта оподаткування; здійснення особою діяльності, пов'язаної з переміщенням товарів через митний кордон України; законодавче регулювання всіх елементів правового механізму митних платежів. Виконання обов'язку із сплати митних платежів визначено як систему суспільних відносин між особами, на яких покладається обов'язок із сплати митних платежів, та митними органами щодо обчислення, декларування та сплати митних платежів.

Виконання податкового обов'язку із сплати митних платежів може бути як добросовісним, так і примусовим. Наголошено, що одним із чинників належного виконання обов'язку із сплати митних платежів є забезпечувальні заходи його виконання. Виокремлено ознаки обов'язку із сплати митних платежів.

Ключові слова: обов'язок із сплати митних платежів, адміністрування митних платежів, податкове законодавство, митне законодавство, митні платежі.

Summary

Voznyi M. V. The obligation to pay customs payments as an object of administration of customs payments: peculiarities of legal regulation. – Article.

The article is devoted to the peculiarities of the legal regulation of the obligation to pay customs payments as an object of administration of customs payments. It is noted that the obligation to pay customs payments is a type of legal obligation, taking in account the regulation of the institution of customs payments by the norms of tax and customs legislation, this obligation must be considered as a tax obligation taking in account the requirements of both tax and customs legislation.

The obligation to pay customs payments is defined as a constitutional and legal obligation of a person before the state to calculate, pay and declare the amount of customs payments, which arises on the basis the legally established legal facts, is subject to voluntary performance within the time limit established by tax and customs legislation, and is guaranteed by the possibility application of measures of state coercion. It is emphasized that the obligation to pay customs payments is a direct and primary duty of the taxpayer to pay customs payments in the presence of certain circumstances. Circumstances in the presence of which the obligation to pay customs payments arises, namely: the possibility of assigning a person to the persons who are subject to the obligation to pay customs payments; the presence of an object of taxation; performance by a person of activities related to the movement of goods across the customs border of Ukraine; legislative regulation of all elements of the legal mechanism of customs payments. Fulfillment of the duty to pay customs payments is defined as a system of social relations between persons who are subject to the duty to pay customs payments and customs authorities regarding the calculation, declaration and payment of customs payments.

The fulfillment of the tax obligation for the payment of customs payments can be both in good faith and coercion. It was emphasized that one of the factors of the proper fulfillment of the obligation to pay customs payments is the security measures for its fulfillment. The signs of the obligation to pay customs payments are highlighted.

Key words: the obligation to pay customs payments, administration of customs payments, tax legislation, customs legislation, customs payments.